

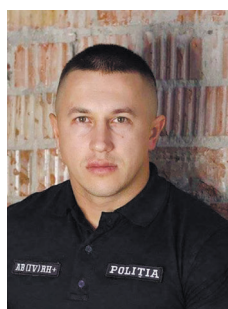
CZU: 343.1:342.9

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18242741>

Ianuș ERHAN¹

ianuserhan@yahoo.com

Stanislav REABOI²

stanislav.reaboi@igp.gov.md

PROCEDURA DE LIBERARE DE RĂSPUNDERE PENALĂ CU ATRAGERE LA RĂSPUNDERE CONTRAVENȚIONALĂ

Abstract: Procedura de liberare de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională se află la intersecția a două ramuri de drept, respectiv dreptul penal și dreptul contravențional, fiindu-i aplicate norme din ambele. Din dreptul penal sunt prevederile care stabilesc temeiurile și condițiile de liberare de răspundere penală, iar din dreptul contravențional categoriile de sancțiuni aplicate. De asemenea, procedura respectivă denotă în mod evident legătura ce există între aceste două ramuri de drept atunci când pentru comiterea unei infracțiuni persoana este atrasă la răspundere contravențională, prin esența faptei prejudiciabile. Or, legătura dintre infracțiune și contravenție este evidentă, diferența fiind dintre gradul de pericol social și consecințele ce survin când se comite ori una, ori alta.

Decriminalizarea și oferirea anumitor persoane a posibilității de a evita pedeapsa penală reprezintă o garanție, în plus, că comportamentul deviant pe care l-au avut și care nu prezintă un grad de pericol social sporit a fost conștientizat și înțeles, iar corectarea persoanei este posibilă fără a fi supusă pedepsei penale. Sancțiunea contravențională este mai ușoară și nu are consecințe juridice atât de categorice asupra persoanei ca în cazul pedepsei penale (privațiunea de libertate, antecedentele penale, anularea anumitor drepturi, etc.).

¹ Conferențiar universitar, doctor în drept, cercetător științific superior, Institutul de Cercetare și Inovare, Universitatea de Stat din Moldova (ROR: <https://ror.org/0475kvb92>), e-mail: rector@usm.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4110-8133>, e-mail: ianuserhan@yahoo.com

² Doctorand, Școala doctorală „Științe penale și drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; șef al Secției statistice și evidențe a Inspectoratului General al Poliției, e-mail: stanislav.reaboi@igp.gov.md

Chiar dacă nu este o decriminalizare legislativă cu caracter general, prin trecerea ilicitului din sfera penală în cea contravențională, aceasta este o procedură individuală, legată de personalitatea făptuitorului (personalizată) și fapta comisă care trebuie să întrunească anumite condiții. Despre rolul și impactul acestei proceduri asupra fenomenului infracțional în vederea diminuării acestuia se discută de mai mult timp, însă pentru a putea face o evaluare obiectivă și echidistantă trebuie să înțelegem însăși esența acestui mecanism, dar și carențele care sunt întâlnite la aplicarea procedurii date.

Cuvinte-cheie: liberare de răspundere penală, pedeapsă penală, sancțiune contravențională, procuror, instanța de judecată.

PROCEDURE FOR RELEASE FROM CRIMINAL LIABILITY WITH APPEAL TO MINORITY LIABILITY

Abstract: *The procedure for releasing from criminal liability with holding to contravention liability is at the intersection of two branches of law, namely criminal law and contravention law, and norms from both branches of law are applied to it. Criminal law includes the provisions that establish the grounds and conditions for release from criminal liability, and contravention law includes the categories of sanctions applied. Also, the respective procedure clearly denotes the connection that exists between these two branches of law when for committing a crime the person is held liable for a misdemeanor, by the essence of the prejudicial act. Or, the connection between crime and misdemeanor is obvious, the difference being between the degree of social danger and the consequences that occur when one or the other is committed.*

Decriminalization and offering certain individuals the opportunity to avoid criminal punishment represents a guarantee, in addition, that the deviant behavior they have had and which does not present an increased degree of social danger has been made aware of and understood, and the person's correction is possible without being subjected to criminal punishment. The misdemeanor sanction is lighter and does not have such categorical legal consequences on the person as in the case of criminal punishment (deprivation of liberty, criminal record, cancellation of certain rights, etc.).

Even if it is not a general legislative decriminalization, by moving the illicit act from the criminal sphere to the minor offence, this is an individual procedure, linked to the personality of the perpetrator (personalized) and the act committed, which must meet certain conditions. The role and impact of this procedure on the criminal phenomenon in order to reduce it has been discussed for a long time, but in order to be able to make an objective and equidistant assessment, we must understand the very essence of this mechanism, but also the shortcomings that are encountered when applying this procedure.

Keywords: *release from criminal liability, criminal punishment, misdemeanor sanction, prosecutor, court of law.*

1. INTRODUCERE

În ultima perioadă se atestă un interes sporit față de domeniul contravențional, fie că vorbim despre cercetările doctrinare, fie că ne referim la cele de analiză a prevederilor legale. Mai mult ca atât, apariția unor noi contravenții sau infracțiuni, obligă decidenții, fie să instituie noi mecanisme de punere în aplicare a modificărilor operate, fie să le schimbe pe cele existente.

Unul dintre acestea este mecanismul de aplicare a liberării de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională, care pe parcursul ultimelor ani a suferit anumite ajustări, dar oarecum aplicarea acestuia trezește anumite neclarități, cât și interpretări. Mai mult ca atât, studiul acestei proceduri din punct de vedere teoretic, este o novație care considerăm că va aduce plus valoare atât doctrinei dreptului contravențional, cât și

cele cu referință la dreptul penal.

În ordinea dată de idei, cercetările cu referință la acest subiect sunt puține atât în literatura de specialitate din țară, cât și din România, pe care v-om încerca să le prezentăm în continuare. Astfel, autorul M. A. Hotca este de părerea că „Dacă una și aceeași faptă ilicită nu poate fi atât contravenție, cât și infracțiune, ea poate fi, în același timp, infracțiune sau contravenție și orice altă specie de faptă ilicită”, cu alte cuvinte fapta fie este contravenție, fie este infracțiune, iar în continuarea ideii date același autor menționează „consecințele juridice rezultate ca urmare a corelației dintre infracțiune și contravenție: inadmisibilitatea coexistenței, în privința uneia și aceleiași fapte, a răspunderii penale și răspunderii contravenționale: inadmisibilitatea stabilirii unor sancțiuni contravenționale mai severe decât cele penale”¹.

M. Ursuța, citând mai mulți autori, este de părerea că majoritatea definițiilor juridice din doctrina română și cea străină au în prim-plan obligarea persoanei care a încălcat o normă juridică de a suporta o sancțiune².

Redutabilul savant român M. N. Costin cu mai mult timp în urmă a definit răspunderea juridică ca fiind „complexul de drepturi și obligații conexe care potrivit legii se nasc ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat, prin aplicarea sancțiunilor juridice în scopul asigurării stabilității raporturilor sociale și a îndrumării membrilor societății în spiritul respectării ordinii de drept”³.

Orice încălcare (nerespectare) a normelor juridice atrage după sine răspunderea juridică a persoanei care a săvârșit-o, ce diferă în funcție de natura normei încălcată, caracteristica valorilor sociale protejate, pericolul social al faptei etc. Orice formă a răspunderii juridice, inclusiv a celei contravenționale, decurge în mod obiectiv din săvârșirea unei fapte ilicite, care naște dreptul statului de a aplica sancțiunea prevăzută de norma juridică încălcată și obligația făptuitorului de a suporta consecințele faptei comise⁴.

Principala condiție a angajării în sarcina unei persoane a răspunderii juridice o reprezintă săvârșirea de către acea persoană a unei fapte ilicite. Respectiv, a unei fapte contrare ordinii de drept. Dacă prin acea faptă se aduce atingere uneia dintre valorile sociale ocrotite de legea penală, se va angaja răspunderea penală a persoanei, iar fapta calificată de lege ca fiind contravenție reprezintă unicul temei al răspunderii contravenționale⁵.

Contravenția se deosebește de infracțiune, în special, după gradul de pericol social, modul de reglementare juridică, asprimea (caracterul) sancțiunilor aplicate. Spre deosebire de infracțiune, care are un grad de pericol social mai ridicat, cu consecințe mai grave, lezând valori sociale de o importanță majoră, contravenția are un grad de pericol social mai redus. Contravențiile se deosebesc de infracțiuni și prin modul lor de reglementare juridică. Infracțiunile sânt prevăzute și sancționate doar de Codul penal al Republicii Moldova, pe când faptele contravenționale sânt prevăzute și sancționate în modul stabilit de Codul contravențional. De asemenea, contravenția se deosebește de infracțiune prin modul de sancționare și prin caracterul sancțiunilor aplicate⁶.

Respectiv, pentru comiterea unei infracțiuni persoana este atrasă la răspundere pe-

¹ Mihai Adrian Hotca. Drept contravențional. Suport de curs. București: Universitatea „Nicolae Titulescu”, 2011-2012, p. 8.

² Mircea Ursuța. Procedura contravențională, ediția a II-a revizuită și adăugită. București: Editura „Universul Juridic”, 2010, p. 47.

³ Mircea N. Costin. Răspunderea juridică în dreptul R.S.R., Cluj: Editura „Dacia”, 1974, pp. 31-32.

⁴ Vitalie Ionașcu. Drept contravențional. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău 2019, p. 23.

⁵ Mircea Ursuța, op.cit., p. 47-49.

⁶ Vitalie Ionașcu, op. cit., p. 24.

nală care „Se consideră condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, iar temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, care stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale”⁷.

În cazul comiterii contravenției, făptuitorul este atras la răspundere contravențională, care se materializează prin sancțiunea contravențională aplicată. Profesorul S. Furdui leagă expres răspunderea juridică de fapta comisă, definind contravenția drept „fapta juridică generatoare de răspundere contravențională”⁸.

Mult mai complex definesc natura juridică a contravenției autorii I. Trofimov și A. Crețu, care menționează: „în multe din țările europene contravenția rămâne a fi privită drept o faptă penală, dar referitor la care se aplică o procedură de sancționare mai simplificată. Un exemplu elocvent la acest caz este Codul penal francez. Deși la noi în Republica Moldova faptele contravenționale nu sunt încorporate în Codul penal, după cum și procedura contravențională nu-și găsește sediul juridic în Codul de procedură penală, totuși trebuie să recunoaștem de la bun început că analizând legislația contravențională a Republicii Moldova, conchidem că contravenția nu reprezintă o faptă administrativă, ci una de natură penală”⁹.

În cazul dat, unul din argumentele de bază în aplicarea procedurii de liberare a persoanei de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională reiese anume din natura juridică a contravenției, care în esență este una penală, dar cu un grad de pericol social mult mai redus decât infracțiunea. Răspunderea contravențională este materializată prin sistemul de sancțiuni contravenționale care este unul distinct, format de-a lungul anilor, cu sancțiuni de bază și sancțiuni complementare, cu sancțiuni proprii doar dreptului contravențional, iar sancțiunea contravențională sub formă de amendă este cea mai aplicată pedeapsă din Republica Moldova.

V. Mocanu consideră că „Sancțiunea este o măsură de constrângere statală și se aplică numai de stat prin intermediul organelor abilitate în acest scop. O sancțiune echitabilă se aplică față de persoana a cărei vinovăție este dovedită, în limitele și în conformitate cu dispozițiile codului contravențional. Sancțiunea contravențională este o măsură de constrângere statală prevăzută de legea contravențională și aplicată autorului faptei ilicite, în modul stabilit de lege, pentru săvârșirea cu vinovăție a contravenției, având drept scop ocrotirea valorilor sociale, formarea unei conduite civice corecte a făptuitorului, prevenirea comiterii unor noi contravenții atât de către contravenientul însuși, cât și de către alte persoane”¹⁰.

Suntem de acord cu C. Garbuz care consideră că „sancțiunile contravenționale se deosebesc de pedepsele penale în baza mai multor premise: temeiurile aplicării, scopul urmărit, modul de aplicare, organele competente să le aplice, modalitățile de executare etc.”¹¹

Autorul I. Tipa este de părerea că „Deși prevederile art. 61 Cod penal determină că scopul pedepsei penale îl reprezintă restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât

⁷ Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 195.

⁸ Sergiu Furdui. Dreptul contravențional, Chișinău: Cartier, 2005, p. 85.

⁹ Igor Trofimov, Andrian Crețu. Drept procesual contravențional. Chișinău: Editura „Cartea militară”, 2017, p. 11.

¹⁰ Victor Mocanu. Sancțiunile contravenționale. În: Realități și perspective ale învățământului juridic național: Culegerea comunicărilor, 1-2 octombrie 2019, Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2019, Vol.1, pp. 127-128.

¹¹ Carolina Garbuz. Esența și conținutul instituției înlocuirii răspunderii penale în baza legislației Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 4, 2014, p. 58. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Esenta%20si%20conținutul%20instituției%20

și din partea altor persoane, nu determină exclusiv că acest scop nu poate fi atins chiar și în cazul în care pedeapsa penală nu este aplicată. Astfel, pedeapsa penală poate fi exclusă în aplicare, fapta penală condamnabilă precum și recunoașterea persoanei ce a săvârșit-o ca vinovată – prin intermediul unui act al justiției (ordonanță sau sentință)¹².

Aceiași autor într-o altă lucrare menționează: „se poate susține că legea penală asigură restabilirea echității în cazul săvârșirii infracțiunilor. Desigur, nu întotdeauna legea penală a mizat pe faptul că infracțiunea trebuie să fie urmată de o pedeapsă penală, fie din considerentele axate pe împrejurările sau circumstanțele în care s-a săvârșit ilegalitatea dată, fie din anumite considerente legate de personalitatea infractorului”¹³.

Regula generală prevede că pentru infracțiune se aplică pedeapsa penală, iar pentru contravenție sancțiunea contravențională, însă în practică pot exista situații când persoana care a comis o infracțiune să fie liberată de răspundere penală și atrasă la răspundere contravențională.

În aceste condiții, **ipoteza de cercetare** pornește de la necesitatea unui studiu profundat al doctrinei naționale și internaționale cu referință la conceptele de liberare de răspundere penală a făptuitorului. La fel, analiza prevederilor legale realizată cu tenacitate poate releva care este esența acestei proceduri și cum are loc atragerea la răspundere contravențională a persoanei care săvârșește o infracțiune.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

La realizarea studiului dat au fost utilizate mai multe metode științifice, și anume: **metoda sistemică** prin intermediul căreia este analizată procedura de liberare de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională de către procuror și instanța de judecată; **metoda comparativă** a fost folosită pentru a determina caracteristicile distincte dintre răspunderea penală și răspunderea contravențională; **metoda logică** include abordarea argumentelor și propunerilor înaintate prin anumite demonstrații temeinice și consecvente cu accent pe aspectele de aplicabilitate a procedurii descrise; **metoda teleologică** prin care s-a explicat conținutul celor mai importante prevederi din legislația națională prin determinarea scopului urmărit de actanți atunci când au fost adoptate și puse în aplicare.

În calitate de materiale aplicate au servit cercetările doctrinare din Republica Moldova și România, cât și prevederile contravenționale și cele penale dedicate subiectului cercetat.

3. DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

Un grup de autori autohtoni sunt de părerea că „Liberarea de răspunderea penală reprezintă punerea în libertate a persoanei ce a săvârșit infracțiunea, care și-a pierdut gradul prejudiciabil în virtutea unor împrejurări prevăzute de legea penală”, iar „caracterul inevitabil al răspunderii penale nu trebuie înțeles ca fiind absolut, fiindcă este posibil ca, prin voința legiuitorului, în anumite situații, stări, împrejurări, să fie înlăturată răspunderea penală pentru fapta săvârșită, apreciindu-se că nu mai este necesară tragerea la răspunderea penală a infractorului”¹⁴.

¹² Ion Tîpa. Împăcarea pe cauze penale și consecințele juridico-penale pentru cel vinovat de săvârșirea infracțiunii. În: *Revista Națională de Drept*, 2011, nr. 8(131), pp. 37-40. ISSN 1811-0770, p. 37.

¹³ Ion Tîpa. Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsa penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare. În: *Studia Universitatis, Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova*, 2008, nr.4 (14), p. 171.

¹⁴ Stela Botnaru, Alina Șavga, Vladimir Grosu, Mariana Grama. *Drept penal, partea generală*, vol. I, ediția a II-a, Chișinău: Editura „Cartier”, 2005, p. 404.

În situația dată, nu înseamnă că persoana nu a săvârșit infracțiunea, dar presupune responsabilizarea și educarea/reeducarea acesteia prin atragerea la o formă a răspunderii juridice mai blânde, cum este răspunderea contravențională. Esența acestui tip de liberare de răspundere penală constă în aceea că fapta comisă rămâne a fi considerată infracțiune, însă, cu respectarea anumitor condiții, procurorul sau instanța de judecată poate aplica în privința acestei persoane sancțiuni contravenționale dintre cele determinate expres și exhaustiv de norma legală.

Astfel, potrivit legii penale, liberarea de răspundere penală „e posibilă numai în cazul în care există toate temeiurile de a-l supune pe cel vinovat pedepsei penale, adică când este dovedit că el a comis o infracțiune concretă. De aceea, dacă în fapta persoanei nu este dovedită existența componentei infracțiunii, aceasta înseamnă că persoana nu poate fi supusă răspunderii penale și, respectiv, nu poate fi liberată”¹⁵ de aceasta.

Liberarea nu trebuie confundată cu înlăturarea răspunderii juridice, în care context suntem de acord cu părerea autorului V. Dobînda ce determină că „aceasta ar putea fi definită drept excluderea consecințelor negative ale aplicării forței de constrângere a statului în condițiile legii pentru subiectul, care a comis fapta ilicită”¹⁶.

Deoarece constrângerea penală reprezintă forma cea mai gravă de constrângere, ea trebuie să reflecte întotdeauna gravitatea faptei. De aceea s-a admis posibilitatea înlocuirii răspunderii penale în cazul unor fapte penale comise în condiții atenuante, cu o răspundere mai ușoară, care să se afle în concordanță cu gravitatea faptei comise. Instituția liberării de răspundere penală cu tragere la răspundere contravențională reflectă preocuparea legiuitorului de a institui și alte măsuri legale decât cele penale pentru corectarea celor care au săvârșit infracțiuni de o gravitate redusă¹⁷.

Autorii S. Botnaru și A. Șavga delimitează temeiurile de liberare de răspundere penală în cele imperative și cele care sunt la discreția organului de drept¹⁸.

La categoria celor din urmă, pe lângă cele prevăzute de art. 54 Cod penal (liberarea de răspundere penală a minorilor) și art. 57 Cod penal (liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă) este stabilită liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, prevăzută de art. 55 Cod penal. Astfel, aplicabilitatea art. 55 din Codul penal rămâne la libera decizie și discreție a subiectului procesual competent, în cazul dat fie procurorul, fie instanța de judecată. Codul contravențional în art. 393, printre autoritățile competente să soluționeze cauzele contravenționale, pe lângă instanța de judecată, comisia administrativă și agentul constatator, îl indică pe procuror¹⁹.

În procedura penală procurorul joacă un rol principal, fiind persoana procesuală care conduce sau exercită urmărirea penală și reprezintă în judecată învinuirea în numele statului. De asemenea, indicațiile scrise ale procurorului date ofițerului de urmărire penală în cadrul procesului penal sunt obligatorii pentru executare²⁰.

Însă, în cadrul procesului contravențional, procurorul are aceleași atribuții ca și agentul constatator, nefiind ierarhic superior din punct de vedere procesual acestuia,

¹⁵ Igor Șevcenco. Liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională. În: *Perspectivelor și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2019, Vol. 6, Partea 1, pp. 167-168.

¹⁶ Vasile Dobînda. Unele considerente referitor la liberarea de răspundere a subiectului răspunderii juridice la diferite etape de manifestare a acesteia. În: *Legea și viața*, octombrie-noiembrie 2020, p. 29.

¹⁷ Stela Botnaru, Alina Șavga, ș.a., *op. cit.*, p. 409.

¹⁸ *Ibidem*, p. 406.

¹⁹ Codul contravențional, Legea nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009.

²⁰ Codul de procedură penală, Legea nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

iar conform prevederilor contravenționale, procurorul poate verifica doar „legalitatea acțiunilor agentului constator din cadrul subdiviziunilor Ministerului Afacerilor Interne, ale Centrului Național Anticorupție, ale Serviciului Vamal sau ale Serviciului Fiscal de Stat la înregistrarea sesizărilor despre săvârșirea contravențiilor și, în urma verificării efectuate, după caz, să pornească procesul contravențional sau să atace decizia agentului constator în instanța de judecată”²¹.

În afară de prevederile de mai sus, legislația contravențională determină că dacă, în procesul examinării cauzei contravenționale, autoritățile publice în care activează agenții constatori, prevăzute la articolele 400–423¹¹ ale Codului contravențional, constată că încălcarea despre care fie au fost sesizate, fie au fost stabilite în exercițiul atribuțiilor funcționale, conține elementele constitutive ale infracțiunii, agentul constator remite materialele procurorului sau ofițerului de urmărire penală, după competență materială și/sau teritorială. Iar art. 396 din Codul contravențional, care stabilește competența procurorului, prevede că „dacă procurorul în exercițiul funcției constată că încălcarea conține elementele constitutive ale contravenției, dispune prin ordonanță pornirea cauzei contravenționale și o remite, după caz, autorității competente”²².

Însă, în cazul refuzului începerii urmăririi penale sau încetării urmăririi penale din cauza că fapta constituie o contravenție, procurorul dispune, prin ordonanță motivată, pornirea procesului contravențional și va examina personal cauza contravențională prin derogare de la prevederile indicate supra. Totodată, Codul de procedură penală prevede că „Dacă fapta constituie o contravenție sau dacă liberarea de răspundere penală are loc în conformitate cu art.55 din Codul penal, procurorul, în condițiile legii, aplică sancțiunea contravențională. Dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu ține de competența procurorului, cauza se transmite imediat instanței de judecată spre examinare”²³.

În această ordine de idei, având la bază prevederile art. 55 din Codul penal, procurorul poate înceta urmărirea penală și atrage persoana la răspundere contravențională. Procedura dată poate fi aplicată și de instanța de judecată, fie atunci când procurorul nu are competența de aplicare a sancțiunii contravenționale, fie când cauza se află la examinare în instanță. Astfel, procurorul în anumite condiții poate examina o cauză contravențională; iar atunci când are loc „liberarea de răspundere penală în conformitate cu art. 55 Cod penal, procurorul, în condițiile legii, aplică sancțiunea contravențională”²⁴.

Articolul 17 (Actele de evidență) din Legea nr. 185 din 11.09.2020 ce stabilește evidența contravențiilor și cauzelor contravenționale, printre multitudinea de acte procesuale prin care se asigură evidența contravențiilor și cauzelor contravenționale se atribuie și ordonanța motivată a procurorului privind pornirea procesului contravențional, în legătură cu refuzul începerii urmăririi penale, încetării urmăririi penale din cauza că fapta constituie o contravenție (art. 17, alin. (1), lit. g)²⁵.

Codul de executare determină lista documentelor executorii care se execută conform prevederilor acestuia, printre care sunt determinate ordonanțele privind liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională sub formă de amendă (art. 11, lit. d)²⁶.

²¹ Codul contravențional, Legea nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009.

²² Codul contravențional, Legea nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009.

²³ Codul de procedură penală, Legea nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

²⁴ Oleg Pantea, Albert Antoci. Drept contravențional: suport de curs, Chișinău: CEP USM, 2020, p. 113.

²⁵ Legea nr. 185 din 11.09.2020 cu privire la Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții. În: Monitorul Oficial nr. 259-266 din 09.10.2020, art. 553.

²⁶ Codul de executare, Legea Nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial nr. 214-220 din 05.11.2010, art. 704.

Procedura descrisă *supra* nu trebuie confundată cu cea de liberare de pedeapsa penală, chiar dacă are anumite asemănări. Respectiv, art. 89 din Codul penal prevede că „Prin liberare de pedeapsa penală se înțelege eliberarea persoanei care a săvârșit o infracțiune de la executarea reală, parțială sau totală, a pedepsei penale pronunțate prin hotărâre a instanței de judecată”²⁷.

După cum vedem, procedura stabilită de art. 89 Cod penal poate fi aplicată doar de către instanța de judecată în privința persoanei care a fost condamnată, însă pedeapsa penală nu se execută real, fie în totalitate, fie în privința unei părți. Conform datelor statistice, analizând ordonanțele de aplicare a sancțiunii contravenționale, inclusiv prin prisma prevederilor art. 55 din Codul penal, emise de către procurori în perioada anilor 2021-2024, stabilim următoarele cifre: 2021 – 12; 2022 – 31; 2023 – 50; 2024 – 81 de cauze contravenționale inițiate și examinate de către procuror²⁸.

După cum vedem, din punct de vedere cantitativ, în fiecare an se atestă o creștere ușoară a unor asemenea cauze, dar rezultatele sunt modeste comparativ cu cele pe care le au alte autorități publice cu competențe în domeniul documentării contravențiilor. Din analiza ordonanțelor respective, determinăm că acestea se referă la același contravenții care pot fi examinate de către agentul constatator, respectiv, ca și acesta, procurorul le constată doar pe cele care nu țin de competența instanței de judecată, iar în urma examinării poate aplica aceeași sancțiune pe care o aplică agentul constatator, respectiv, doar amenda. În celelalte cazuri, procurorul va remite cauza contravențională spre examinare instanței de judecată competente.

Analizând art. 53 (Liberarea de răspundere penală) din Codul penal, acesta prevede că „Persoana care a săvârșit o faptă ce conține semnele componentei de infracțiune poate fi liberată de răspundere penală de către procuror în cadrul urmăririi penale și de către instanța de judecată la judecarea cauzei în cazurile:

- a) minorilor;
- b) **tragerii la răspundere contravențională;**
- c) renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii;
- d) căinței active;
- e) schimbării situației;
- f) liberării condiționate;
- g) prescripției de tragere la răspundere penală”²⁹.

Art. 55 Cod penal dedicat temeiurilor și condițiilor de liberare de răspundere penală determină că „Persoana care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, cu excepția infracțiunilor prevăzute la art. 256 (Primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației); art. 264, alin. (2) (Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport săvârșită în stare de ebrietate); art. 264¹ (Conducerea mijlocului de transport cu depășirea limitelor de alcool admisibile sau în stare de ebrietate produsă de alte substanțe); art. 303 (Amestecul în înfăptuirea justiției și în urmărire penală); art. 314 (Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte); art. 324 alin. (1) (Coruperea pasivă, respectiv, pretinderea, acceptarea sau primirea, personal sau prin mijlocitor, de către o persoană publică sau de către o persoană publică străină de bunuri,

²⁷ Codul penal, Legea nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 195.

²⁸ Extras din Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, cauzelor contravenționale și persoanelor care au săvârșit contravenții, stabilit prin Legea nr. 185 din 11.09.2020, executor S. Reaboi.

²⁹ Codul penal, Legea nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 195.

servicii, privilegiu sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, sau acceptarea ofertei ori promisiunii acestora pentru a îndeplini sau nu ori pentru a întârzia sau a grăbi îndeplinirea unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar acesteia); art. 326, alin. (1) (Traficul de influență, exprimat prin promisiunea, oferirea sau darea unei persoane, personal sau prin mijlocitor, de bunuri, servicii, privilegiu sau avantaje, pentru aceasta sau pentru o altă persoană, când respectiva persoană are sau susține că are o influență asupra unei persoane publice, persoane cu funcție de demnitate publică, persoane publice străine, funcționar internațional); art. 328, alin. (1) (Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, realizată prin săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice); art. 332, alin. (1) (Falsul în acte publice manifestat prin înscrierea de către o persoană publică în documentele oficiale a unor date vădit false, precum și falsificarea unor astfel de documente, dacă aceste acțiuni au fost săvârșite din interes material sau din alte interese personale); art. 333, alin. (1) (Luarea de mită); art. 334, alin. (1) și (2) (Darea de mită); art. 335, alin. (1) (Abuzul de serviciu) și art. 335¹ alin. (1) (Falsul în documente contabile), poate fi liberată de răspundere penală și trasă la răspundere contravențională în cazurile în care și-a recunoscut vina, a reparat prejudiciul cauzat prin infracțiune și s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.

Din sensul prevederilor legale citate, în mod imperativ este prescrisă aplicarea acestora în cazul săvârșirii doar a unei singure infracțiuni, nu și pentru săvârșirea a două sau mai multe infracțiuni³⁰. Respectiv, dacă persoana a comis mai multe infracțiuni concomitent sau separat, această procedură nu este aplicabilă. În cazul îndeplinirii tuturor condițiilor arătate, procurorul în cadrul urmării penale sau instanța de judecată la judecarea cauzei, are doar facultatea de a înlocui răspunderea penală, nefiind obligată să facă acest lucru³¹.

În acest sens, nu este o obligație procesuală, dar o decizie asumată și unilaterală a procurorului sau instanței de judecată de a soluționa cauza penală prin procedura dată. Astfel, vedem că legiuitorul fixează anumite condiții pentru aplicarea acestei proceduri, respectiv, poate fi aplicată în privința persoanelor care anterior nu au fost în conflict cu legea și pentru prima dată au comis o infracțiune din categoria celor ușoare pentru care legislația penală prevede în calitate de sancțiune maximă, pedeapsa închisorii pe un termen de până la 2 ani inclusiv, și celor mai puțin grave pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de până la 5 ani inclusiv.

După cum am determinat supra, legiuitorul stabilește o listă exhaustivă a infracțiunilor pentru care nu poate aplicată această procedură, chiar dacă fac parte din categoriile menționate, fapt care se explică fie prin frecvența comiterii acestora (sunt comise într-un număr mai mare decât alte infracțiuni din categoriile date), fie prin consecințele prejudiciabile sporite asupra valorilor sociale ocrotite de norma legală. Următoarele condiții țin de comportamentul procesul al făptuitorului, precum și de personalitatea acestuia. În primul rând, el urmează să-și recunoască vina în cele săvârșite, nefiind influențat, impus sau constrâns în acest sens.

Procurorul sau instanța de judecată urmează să determine aspectul legat de posibilitatea corectării persoanei, fără ca aceasta din urmă să fie supusă răspunderii penale,

³⁰ Igor Șevcenca, *op. cit.*, p. 169.

³¹ *Idem*, p. 169-170.

iar aici legislația nu determină condițiile de realizare a procedurii respective, rămânând la discreția procurorului sau judecătorului care își formează părerea sa din discuțiile cu persoana dată și comportamentul acesteia, dar și din materialul caracteristic (de la locul de trai, angajator, instituție de învățământ, subdiviziune de poliție, autoritate publică locală, organ de probațiune, etc.), poziția socială, exprimată prin starea civilă, studiile pe care le are, încadrarea sau, dimpotrivă, neîncadrarea în câmpul muncii, persoane aflate la întreținere etc. Dacă prin infracțiunea comisă a fost adus un anumit prejudiciu, acesta urmează a fi evaluat, determinat și reparat integral.

Repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune presupune micșorarea sau înlăturarea consecințelor faptelor comise. În funcție de caracterul prejudiciului (fizic, material sau moral), repararea potrivit teoriei și practicii judiciare se poate exprima prin: achitarea tratamentului medical, restituirea obiectelor sustrase, compensarea în bani a averii distruse etc.³²

Următoarea etapă este aplicarea sancțiunii/sancțiunilor contravenționale. Astfel, persoanelor liberate de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională le pot fi aplicate următoarele sancțiuni contravenționale: amendă în mărime de până la 150 de unități convenționale, în situația în care o unitatea convențională este de 50 de lei, respectiv, limita maximă a sancțiunii sub formă de amendă poate fi de 7500 de lei. În cazul dat considerăm că norma penală nu este completă, or, nu este stabilită limita minimă, iar aceasta la discreția procurorului sau judecătorului poate fi și de o unitate convențională. De asemenea, nu este stabilit dacă persoana sancționată poate achita amenda aplicată în condiții favorabile, respectiv, în mărime de jumătate, timp de 3 zile lucrătoare.

Următoarele sancțiuni sunt: privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an; privarea de dreptul de a deține anumite funcții pe un termen de la 3 luni la un an; privarea de dreptul special de a conduce vehicule pe un termen de la 6 luni la 3 ani; privarea de dreptul special de a deține armă și de portarmă pe un termen de la 3 luni la un an. Cu excepția ultimei sancțiuni, toate celelalte sunt indicate în limitele minime și maxime stabilite de Codul contravențional, respectiv, pentru privarea de dreptul de deținere sau port și folosire a armei este stabilit termenul de la 2 la 5 ani, care nu coincide cu cel indicat în art. 55 al Codului penal.

Următoarea sancțiune în listă este munca neremunerată în folosul comunității pe o durată de la 10 la 60 de ore; chiar dacă această perioadă coincide cu limitele stabilite de legislația contravențională, nu este indicat dacă este nevoie de acceptul făptuitorului de a-i fi aplicată această sancțiune, care este o condiție obligatorie, cu anumite excepții, doar în cazul violenței în familie (art. 78¹ Cod contravențional) și al neexecutării ordinului de restricție de urgență (art. 318¹ Cod contravențional), unde nu se solicită acceptul acestuia. Considerăm că în cadrul procedurii date urmează a fi aplicată exclusiv doar limita maximă a acestei sancțiuni, iar norma legală să fie indicată fără alte alternative, respectiv, cu excluderea sintagmei „de la”.

Cea din urmă sancțiune este arestul contravențional care poate fi „de până la 30 de zile”. Prevederile date sunt unele cu caracter general și nu corespund cu prevederile stabilite de Codul contravențional, părere împărtășită și de autoarea C. Garbuz, care determină corect că „Astfel, legiuitorul, prin norma penală, a creat alte limite de arest contravențional decât cele stipulate la art. 38 alin. (4) CC RM. Potrivit legii contravenționale, durata arestului contravențional este de la 3 la 15 zile. În cazul concursului de contravenții sau al cumulului de hotărâri de sancționare, pentru care, conform legii, se

³² *Idem*, p. 169.

prevede în calitate de sancțiune arestul contravențional, instanța de judecată poate aplica această sancțiune pe un termen de până la 30 de zile. Legislația penală pune în evidență arestul contravențional cu un termen de până la 30 de zile în toate cazurile de liberare de răspundere penală³³.

Astfel, instanța de judecată poate aplica sancțiunea arestului contravențional de până la 30 de zile fără a fi întrunite condițiile determinate de Codul contravențional (concursul de contravenții sau cumulul de hotărâri de sancționare, pentru care se aplică arestul contravențional), iar expunerea corectă a prevederilor legale din art. 55 Cod penal ar fi fost stabilirea aceluiași interval al arestului contravențional „de la 3 până la 15 zile”. Privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, privarea de dreptul de a deține anumite funcții, privarea de dreptul special pot fi aplicate și ca sancțiuni complementare.

În această ordine de idei, procurorul aplicând procedura dată poate sancționa persoana doar cu amendă, pe când instanța poate aplica toate sancțiunile stabilite de art. 55 Cod penal, inclusiv o sancțiune de bază și una complementară, din categoria celor care presupun privarea persoanelor de anumite drepturi. Astfel, procedura descrisă are un impact punitiv minim atunci când este aplicată de către procuror, și unul în creștere când se aplică de către instanța de judecată.

Totodată, ordonanța procurorului este supusă aceleiași proceduri de contestare ca și decizia agentului constatator, respectiv, poate fi atacată la judecătoria competentă teritorial în termen de 15 zile de la emitere și se examinează în conformitate cu prevederile art. 448 (Contestația împotriva deciziei agentului constatator asupra cauzei contravenționale) și ale capitolului VII din cartea a doua a Codului contravențional, respectiv, pe principii generale. Chiar dacă prin Legea nr. 163 din 20.07.2017³⁴ au fost efectuate anumite modificări în vederea determinării sancțiunilor contravenționale aplicate prin prisma procedurii stabilite de art. 55 Cod penal, considerăm că acesta conține anumite carențe și necesită a fi ajustat conform propunerilor de mai sus.

Varianta anterioară a prevederilor penale stabilea doar două sancțiuni, și anume: a) amendă în mărime de până la 500 de unități convenționale, b) arestul contravențional de până la 30 de zile. Este salutară completarea articolului dat cu mai multe categorii de sancțiuni contravenționale, în special cu cele ce vizează privarea de anumite drepturi, dar nu suntem de acord cu diminuarea cuantumului amenzii de la 500 la 150 de unități convenționale. Or, în afară de efectul conștientizării de către făptuitor a ilegalității comise, acestuia urmează să-i fie aplicată o sancțiune proporțională și echitabilă, dar nicidecum una simbolică.

Ce ține de procedura dată, atunci când este aplicată de către instanța de judecată, în afară de condițiile descrise mai sus are anumite particularități. Codul contravențional prevede că „La aplicarea sancțiunii contravenționale, instanța de judecată ține cont de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției, de caracteristica persoanei, dar și de circumstanțele atenuante și cele agravante”³⁵.

Doar că în cazul dat procedura de aplicare a sancțiunii contravenționale de către instanța de judecată are anumite particularități. Astfel, interpretând prevederile legale, determinăm că gradul prejudiciabil al contravenției nu este aplicabil în acest caz. Despre caracteristica persoanei am vorbit mai sus și urmează a fi luată în calcul nu doar la sta-

³³ Carolina Garbuz, *op. cit.*, p. 57.

³⁴ Legea nr. 163 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial nr. 364-370 din 20.10.2017, art. 616.

³⁵ Mihai Poalelungi, ș.a. Modele de acte judecătorești în procesul contravențional. Institutul Național al Justiției, Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 81.

bilirea sancțiunii, dar și la aplicarea propriu-zisă a procedurii de liberare de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională. Dar cum rămâne cu circumstanțele atenuante și cele agravante? Or, acestea lipsesc în totalitate din cadrul mecanismului dat.

Profesorul D. Roman este de părere că „În cazurile de liberare de răspundere penală (de exemplu, înlocuirea răspunderii penale cu cea contravențională, art. 55 Cod penal) instanța de judecată este obligată să examineze probele, să stabilească gradul de vinovăție a persoanei și ulterior poate să dispună soluția încetării procesului penal. Încetarea procesului penal cu înlocuirea răspunderii penale conform art. 55 Cod penal poate fi dispusă doar față de o persoană vinovată”³⁶.

Același autor prin interpretarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.5 din 19.06.2006 cu privire la sentință, indică despre „necesitatea stabilirii culpabilității inculpatului care este eliberat de răspundere penală”³⁷. Prin urmare, culpabilitatea inculpatului se stabilește de către instanța de judecată printr-o sentință de încetare la aplicarea mai multor temeuri, inclusiv în cazurile prevăzute în art.54-56 din Codul penal (liberarea de răspundere penală a minorilor; liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională; liberarea în legătură cu renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii)³⁸.

În acest sens, art. 332 din Codul de procedură penală (Încetarea procesului penal în ședința de judecată), prevede expres că „În cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată vreunul din temeiurile prevăzute”, inclusiv în art. 55 din Codul penal „instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă”. Obligativitatea motivării sentinței este o garanție în plus că persoanei i-au fost asigurate și garantate toate drepturile procesuale pe care le are, totodată „sentința de încetare a procesului penal poate fi atacată cu apel sau, după caz, cu recurs în instanța ierarhic superioară, în modul prevăzut de prezentul cod”. Același articol prevede că „În cazul în care fapta persoanei constituie o contravenție, instanța încetează procesul penal și, concomitent, soluționează cauza conform prevederilor Codului contravențional al Republicii Moldova”³⁹.

După cum cunoaștem, sentința constă din partea introductivă, partea descriptivă și dispozitiv. Partea descriptivă, atunci când ne referim la sentința de încetare a procesului penal, trebuie să conțină, pe lângă celelalte elemente ale unei sentințe de condamnare, descrierea și motivarea temeiurilor pentru încetarea procesului penal.

Ce ține de dispozitivul sentinței de încetare a procesului penal, art. 396 CPP prevede că acesta trebuie să cuprindă:

- 1) numele, prenumele și patronimicul inculpatului;
- 2) dispoziția de încetare a procesului penal și motivul pe care se întemeiază încetarea procesului;
- 3) dispoziția de revocare a măsurii preventive, dacă o astfel de măsură a fost aplicată;
- 4) dispoziția de revocare a măsurilor de asigurare a acțiunii civile și a eventualei

³⁶ Dumitru Roman. Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare. Disponibil pe: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinei-de-incetare.html>

³⁷ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova privind sentința judecătorească, nr.5 din 19.06.2006. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție, nr.1, 2007.

³⁸ Dumitru Roman. Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare. Disponibil pe: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinei-de-incetare.html>

³⁹ Codul de procedură penală, Legea nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

confiscări speciale, dacă astfel de măsuri au fost luate⁴⁰.

Așadar, în cazul sentințelor de condamnare, în care persoana vinovată este supusă măsurilor juridico-penale, spre exemplu pedepsei penale, în partea dispozitivă a sentinței judecătorești se invocă direct – condamnare a faptei și a persoanei vinovate, precum și prevederile cu referire la pedeapsa penală⁴¹.

Însă în cazul sentințelor de încetare persoana va fi recunoscută vinovată de comiterea unei infracțiuni, dar în continuare va fi stabilită încetarea procesului penal prin liberarea de răspundere penală și atragere la răspundere contravențională, fiind aplicată sancțiunea contravențională de bază, dar și cea complementară (în cazul în care va fi aplicată), în corespundere cu elementele descrise mai sus.

4. CONCLUZII

În concluzie putem menționa că procedura descrisă, chiar dacă este criticabilă și necesită anumite modificări, constituie o modalitate procesuală de a soluționa cauza penală într-un termen restrâns, cu un impact minim din punct de vedere sancționator (punitiv) asupra făptuitorului, iar efectele pe care le-a produs infracțiunea pot fi corectate fără aplicarea pedepsei penale. Astfel, răspunderea juridică poate înceta la orice etapă în virtutea intervenției instituției liberării de răspundere penală cu atragere la răspundere contravențională, rolul căreia este de a nu admite pedepsirea cu orice preț și în exces a persoanei care poate fi supusă corectării altfel decât prin aplicarea pedepsei penale.

Pe de altă parte, folosirea nemotivată sau în exces a acestei proceduri, în scopul de a evita răspunderea penală, ar duce la diminuarea impactului pe care legea îl are asupra responsabilizării persoanelor ce comit infracțiuni sau au o predispoziție în acest sens, reducând efectul preventiv al legislației penale și al celei contravenționale.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

Botnaru S., Șavga A, ș.a., Drept penal, partea generală, vol. I, ediția a II-a, Chișinău: Editura „Cartier”, 2005.

Codul penal, Legea nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 195.

Codul de procedură penală, Legea nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

Codul de executare, Legea Nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial nr. 214-220 din 05.11.2010, art. 704.

Codul contravențional, Legea nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009.

Costin M. N., Răspunderea juridică în dreptul R.S.R., Cluj: „Dacia”, 1974.

Dobînda V. Unele considerente referitor la liberarea de răspundere a subiectului răspunderii juridice la diferite etape de manifestare a acesteia. În: „Legea și Viața”, octombrie-noiembrie 2020.

⁴⁰ Codul de procedură penală, Legea nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

⁴¹ Ion Tîpa. Împăcarea pe cauze penale și consecințele juridico-penale pentru cel vinovat de săvârșirea infracțiunii. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr. 8(131), pp. 37-40. ISSN 1811-0770, p. 38.

- Garbuz C., Esența și conținutul instituției înlocuirii răspunderii penale în baza legislației Republicii Moldova. În: Revista Națională de Drept, nr. 4, 2014.
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova privind sentința judecătorească, nr.5 din 19.06.2006. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție, nr.1, 2007.
- Hotca M. A., Drept contravențional. Suport de curs. București: Universitatea „Nicolae Titulescu”, 2011-2012.
- Ionașcu V., Drept contravențional. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2019.
- Legea nr. 163 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial nr. 364-370 din 20.10.2017, art. 616.
- Legea nr. 185 din 11.09.2020 cu privire la Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții. În: Monitorul Oficial nr. 259-266 din 09.10.2020, art. 553.
- Mocanu V., Sancțiunile contravenționale. În: Realități și perspective ale învățământului juridic național: Culegerea comunicărilor, 1-2 octombrie 2019, Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2019. Vol.1.
- Pantea O., Antoci A., Drept contravențional: suport de curs, Chișinău: CEP USM, 2020.
- Poalelungi M., ș.a., Modele de acte judecătorești în procesul contravențional. Institutul Național al Justiției, Chișinău: Tipografia Centrală, 2017.
- Roman D. Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare Disponibil pe: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinei-de-incetare.html>
- Sergiu Furdui. Dreptul contravențional, Chișinău: Cartier, 2005.
- Șevcenco I., Liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2019. Vol. 6, Partea 1.
- Tipa I., Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsa penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare. În: Studia Universitatis, Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, 2008, nr. 4 (14.).
- Tipa I., Împăcarea pe cauze penale și consecințele juridico-penale pentru cel vinovat de săvârșirea infracțiunii. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr. 8 (131).
- Trofimov I., Crețu A., Drept procesual contravențional. Chișinău: Cartea militară, 2017.
- Ursuța M., Procedura contravențională, ediția a II-a revizuită și adăugită. București: „Universul Juridic”, 2010.